

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Dato: 23.02.2015

Vår ref: 14/7527 - SHS (15/7119)

Deres ref: 14/3734

Høring NOU 2014:9 Ny adopsjonslov

Kirkerådet takker for *NOU 2014:9 Ny adopsjonslov* som vi har fått tilsendt til høring, og viser til vårt høringssvar av 9.12.2014 angående forslag til forskrift om adopsjon av barn fra utlandet. Dette foreliggende forslaget til ny lov vil, om det blir vedtatt, oppheve lov om adopsjon fra 1986, som i årenes løp har blitt endret på en rekke punkter.

En av intensjonene med det framlagte forslaget til ny adopsjonslov er at det skal gi en mer helhetlig og brukervennlig framstilling av ulike typer bestemmelser, ikke bare gjeldende lov, men også andre regler og retningslinjer og innarbeidet praksis. Adopsjonslovutvalget har også hatt anledning til å foreslå nye lovparagrafer.

Generelt inntrykk

Det generelle, overordnede inntrykket av foreliggende forslag til ny adopsjonslov er at utvalget langt på vei har lykket med en mer helhetlig framstilling av et komplisert felt. Med det forbehold at adopsjon ligger utenfor Kirkerådets primære kompetanseområde, er inntrykket vårt likevel at forslaget virker vel gjennomtenkt og godt begrunnet. Kirkerådet ser svært positivt på at barnets stilling og rettigheter blir styrket, og er glad for at ei stor gruppe av adoptivforeldre vil få rett til mer hjelp og støtte om dette forslaget vedtas. Vår viktigste innvending mot lovforslaget gjelder § 13 som gir andre regler for overføring av foreldreskap fra surrogatmor enn ved vanlig stebarnsadoptsjon.

Til barnets beste

Det påpekes i *NOU 2014:9* at helt siden 1917-loven har hensynet til barnets beste stått i forgrunnen i adopsjonslovgivningen. Nytt i dette forslaget i forhold til gjeldende lov er blant annet et forslag til formålsparagraf (§ 1). Formålsparagrafen slår fast at hensikten med loven er «å gi barn en trygg oppvekst ved å etablere varige, rettslige bånd tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre». Ved adopsjon av personer over 18 år fastsettes formålet til rettslig å bekrefte «eksisterende bånd tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre». Første paragraf (§ 3) i kapittel 2 om generelle vilkår for adopsjon og forhåndssamtykke presiserer at det er barnets beste som skal være det overordnede hensynet i adopsjonssaker. Adopsjon kan bare innvilges «når det er klart sannsynlig at adopsjonen vil bli til barnets beste».

Kirkerådet er godt fornøyd med at det er barnets beste som på denne måten synliggjøres og tydeliggjøres som overordnet mål med adopsjon. Formålsparagrafen og § 3 om det

overordnede hensynet til barns beste, vil ha betydning både for lovtolkning og adopsjonsmyndighetenes skjønnsutøvelse (s.58).

I høringsbrevet fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet bes det om en tilbakemelding på språket i forslaget til lovtekst. Akkurat når det gjelder formålsparagrafen har Kirkerådet sitt eneste forslag til språklig forbedring. Vi foreslår at paragrafens første ledd endres fra: «Formålet med loven er å gi barn en trygg oppvekst ved å etablere varige, rettslige bånd tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre gjennom adopsjon» til «Formålet med loven er gjennom adopsjon å gi barn en trygg oppvekst ved å etablere varige, rettslige bånd tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre».

Å sikre barnet

Hensynet til den som skal adopteres, styrkes også ved bestemmelsen om at bare den som har «forutsetninger for å være en god omsorgsperson» og som er motivert for «å oppfostre eller har oppfostret» barnet, kan adoptere. At krav om uttømmende politiattest (§ 4) her blir nedfelt i lovs form, bidrar også til å trygge barnet. Kirkerådet vil understreke at dette må være en helt nødvendig forutsetning, selv om heller ikke en politiattest gir noen garanti mot overgrep.

Kirkerådet ser også positivt på at søkeren ved stebarnsadopsjon skal ha oppfostret barnet i minst 5 år og ha ønske om å fortsette med dette (§ 12). Vi synes også kriteriene som skal være med i vurderingen av barnets beste og som listes opp i lovforslaget, er relevante og viktige.

§ 6 i forslaget til ny adopsjonslov gir enslige rett til adopsjon «dersom de har forutsetninger for å ha eneomsorgen for et barn» og gir hjemmel for departementet til å gi forskrift om vilkårene for dette. Det må være rom for at enslige i spesielle tilfeller kan adoptere, men med begrunnelse i at det gir større trygghet for barnet å ha to foreldre (s. 68,180), mener Kirkerådet at det fortsatt må føres en mer restriktiv praksis når det gjelder adopsjon ved enslige.

Kirkerådet har merket seg den sterke begrunnelsen som gis i utredningen for at kravet om forhåndssamtykke for søkere som ønsker å adoptere fra utlandet, må videreføres i loven (§ 18). Forhåndssamtykke er «helt sentralt for å redusere risikoen for at adopsjon skjuler bortføring, og kjøp og salg av barn» (s. 181). Kirkerådet vil understreke at alt som med rimelighet kan gjøres for å motvirke kriminalitet knyttet til adopsjon, må iverksettes. Kirkerådet støtter forbudet mot at privatpersoner kan drive adopsjonsformidling (§ 32) og lovforslagets bestemmelser om forbud mot å gi vederlag eller motytelse for å påvirke en adopsjonsprosess (§ 10 og 35). Organisasjonene som driver adopsjonsformidling fra utlandet skal også arbeide for barnets beste og heller ikke ha økonomisk vinning som formål (§33).

Rett til informasjon og selv-/medbestemmelse

Aldersgrensen for når en som er adoptert kan få vite hvem som er de biologiske foreldrene, er etter gjeldende lov 18 år. Denne grensa foreslås nå endret til 15 år. Kirkerådet støtter denne endringen, og at også etterkommere i rett nedstigende linje etter den adopterte, når denne er død, kan få tilgang til samme type opplysninger (§ 43). Erfaringen viser at for mange mennesker, men langt fra alle, er det å vite om sitt biologiske opphav svært viktig for identiteten.

Det er verdifullt at det i lovforslaget legges stor vekt på barnets deltakelse og egne synspunkter i en adopsjonsprosess. Bestemmelsen om at et barn som har fylt 12 år, ikke

kan adopteres dersom det motsetter seg dette, videreføres fra gjeldende lov. Kirkerådet støtter både dette og at også barn som har fylt 7 år, har en ubetinget rett til informasjon og til å uttale seg, og yngre barn det samme, men tilpasset og avhengig av barnets alder og modenhet (§ 8). I utredningen opplyses det om at denne bestemmelsen kom til som en følge av at FNs barnekonvensjon ble inkorporert i norsk rett i 2003 (s. 75).

Bakgrunnen var å styrke barnets stilling og gi et bedre grunnlag for en eventuell beslutning om adopsjon. At barnets stilling slik har blitt styrket er i tråd med den generelle samfunnsutviklingen. Dette er positive utviklingstrekk som vi mener må få nedslag i alt lovarbeid, og som videreføres og styrkes i dette lovforslaget.

Kirkerådet har også merket seg at foreliggende forslag til adopsjonslov innfører en endring når det gjelder det absolutte kravet i gjeldende lov til eksplisitt samtykke til adopsjon fra barnet fra fylte 12 år. I foreliggende forslag er denne aldersgrensa flyttet til 14 år. Et 12 år gammelt barn kan nedlegge veto mot adopsjon. Samtidig gir forslaget mulighet for barnet til å la være å samtykke, uten at det trenger å være til hinder for adopsjon. Ved fylte 14 år kreves det, derimot, frivillig, informert og skriftlig samtykke gitt til offentlig tjenesteperson (§ 8). Foreliggende forslag om å heve alderen for når eksplisitt samtykke til adopsjon er nødvendig, kan sies å gå i motsatt retning av utviklingen som gir barn mer medbestemmelse. Utredningen påpeker at det uansett ville være en helhetsvurdering som ville være avgjørende, selv om barnet ga sitt samtykke. Det foreliggende forslaget gir barnet rett til å forholde seg nøytralt til spørsmålet om adopsjon og på den måten slippe å føle spørsmålet som et krav og en byrde (s.81-82). Vi ser ikke bort fra at dette kanskje kan være til barnets beste i en del situasjoner, og at forslaget bygger på erfaringer med gjeldende lov. Vi savner derfor en redegjørelse i utredningen for hvordan gjeldende lov har fungert i praksis.

Lovforslaget legger også vekt på den adoptertes rett til informasjon om sin bakgrunn. *NOU 2014:9* holder fram FNs barnekonvensjon § 7 som et viktig utgangspunkt for denne retten (s. 292). Det er på sin plass at barnets rettigheter til å vite om sitt opphav også blir styrket ved lovforslaget om at det, når det fyller 18 år, skal bli informert i et eget skriv om sine rettigheter til å få innsikt i sin egen adopsjonssak. Vi støtter også at det nå er tatt med forslag om at adoptivforeldre skal fortelle barnet at det er adoptert og om dets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Vi stiller, imidlertid, spørsmål ved om formuleringen i lovforslaget «så snart det er tilrådelig» (§42) er for åpen. Vi har merket oss daværende barneombud Målfrid Grude Flekkøys uttalelse til utkastet til gjeldende adopsjonslov om at «barnet må få vite at det er adoptert så tidlig at det ikke kan huske når det hørte det første gang» (s. 300). Dette er en klok uttalelse som sier mye om hvor viktig det er, at informasjon gis omtrent fra første stund.

Støtte til adopsjonsforeldrene og overføring av oppgaver til BUF-etat

Kirkerådet vil framholde at det er svært positivt at familier som har adoptert barn fra utlandet, nå etter forslaget får rett til adopsjonsstøtte som tilsvarende grunnbeløpet i folketrygden (§ 31) og til å bli fulgt opp av kyndige rådgivere i inntil tre år etter adopsjonen (§ 29). Denne muligheten til å bli fulgt opp kan i mange tilfeller sannsynligvis være til stor hjelp for foreldrene som har adoptert, og vil komme adoptivbarnet til gode. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) tilbyr adopsjonsforberedende kurs som mange adopsjonssøkere har deltatt på. Kirkerådet mener at det ville være en fordel om tilbudet om adopsjonsforberedende kurs også ble lovfestet og obligatorisk, slik utredningen anbefaler (s. 248, 328). Dette vil være i tråd med samtlige av de øvrige nordiske lands adopsjonslovgivning (s. 326).

Kirkerådet støtter bestemmelsen i § 19 i lovforslaget som medfører at en del av oppgavene ved adopsjon fra utlandet, flyttes fra adopsjonsorganisasjonene til Barne-,

ungdoms- og familieetaten (Bufetat). De regionale Bufetat kontorene vil da få ansvar for å utrede søkerne og avgjøre søknader om forhåndssamtykke. Kirkerådet forutsetter samtidig at Bufetat blir tilført nok ressurser slik at de nye oppgavene kan bli ivaretatt på en god måte.

Surrogati

Anonym sæddonasjon, all eggdonasjon og bruk av surrogatmor er etter bioteknologiloven forbudt i Norge. I sin høringsuttalelse av 8.1.2013 angående endring av straffebestemmelsen i bioteknologiloven uttalte Kirkerådet seg kritisk til forslaget, som nå er gjeldende lov, om at noen grupper skulle fritas fra et prinsipielt straffeansvar når det gjaldt overtredelse av de aktuelle bestemmelsene. De gruppene som skulle fritas var blant annet donorer eller privatpersoner som i utlandet søker eller benytter seg av tilbud om surrogati. I sitt høringssvar, som viste til høringssvaret i samme sak fra Tunsberg biskop, framholdt Kirkerådet at «det bør sies tydelig at handlingene er ulovlige, selv om de ikke belegges med straff og at den normale reaksjonen bør være påtaleunnlattelse». Kirkerådet holder fast på dette standpunktet.

Etter gjeldende bestemmelse i barneloven er den som føder barnet, barnets mor. På denne bakgrunnen beklager vi derfor at foreliggende forslag til ny adopsjonslov gir den ene ektefellen anledning til å adoptere den andre ektefellens barn som har blitt unnfanget ved en metode for assistert befruktning i utlandet, selv om dette ikke er tillatt i Norge (§ 13), og uavhengig av øvrige regler for stebarnsadopsjon. Vi er enige i at det som er til det beste for det konkrete barnet må være svært viktig også i tilfeller med surrogati. Samtidig må en ikke miste overordnede hensyn av syne. I *NOU 2014:9* påpekes da også følgende: «For en stat som ikke tillater surrogati, er regulering av den juridiske stillingen til barn født av surrogatmor et paradoks fordi regulering i realiteten kan tilrettelegge for, og muligens også øke, bruk av surrogati» (s. 130). Adopsjonslovutvalget framhever videre «at regulering av barnets rettsstilling i slike saker ikke er en legitimering av bruk av metoder for assistert befruktning som er utelukket i Norge» (s. 130), men at den sentrale målsettingen er å sikre det enkelte barnet. Vi mener at det ikke kan være tvil om at foreliggende lovforslag nettopp virker legitimerende på den typen kjøp og salg av barn som surrogati er. I det lange løp og i et overordnet perspektiv vil en slik ordning ikke tjene hensynet til barns beste i norsk lovgivning.

I sitt høringssvar av 21.5. 2012 til *Forslag om midlertidig lov om etablering av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet* avgitt av Bufdir, pekes det på en annen måte å løse det dilemmaet som surrogati utgjør: «Etter vårt syn bør det heller enn å foreslås et nytt lovgrunnlag for overføring av morskap, foreslås endringer i gjeldende adopsjonslov slik at det kan gjennomføres adopsjon med rettsvirkning som en stebarnsadopsjon etter dødsfall og separasjon/skilsmisse i alle saker der dette vil være til barnets beste». Kirkerådet mener at overføring av foreldreskap fra surrogatmor må følge vanlige regler for stebarnsadopsjon, slik Adopsjonslovutvalget ellers foreslår. Vi vil påpeke at det er grunn til å stille spørsmål om utvalgets forslag til § 13 blir en uthuling av barnelovens bestemmelse om at kvinnen som føder barnet er barnets mor, og dermed utfordrer grunnleggende prinsipper i barnelovgivningen.

Kirkerådet støtter anbefalingen fra utvalget om at biologisk farskap/foreldreskap i forbindelse med surrogati må godtgjøres ved DNA-analyse. Dette er et helt nødvendig tiltak for å bremse utviklingen med at kjøp og salg av barn blir stadig mer vanlig.

Med vennlig hilsen

Jens-Petter Johnsen
Direktør

Paul Erik Wirgenes
Avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Mottakere:

likestillings- og
inkluderingsdepartementet Barne-

Postboks 8036
Dep

0030

OSLO